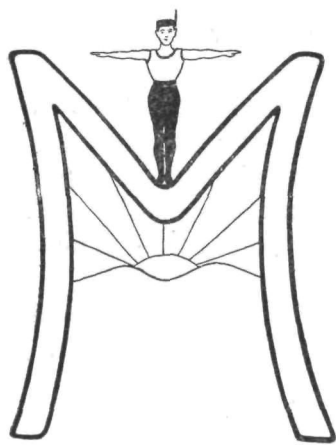

TONE RAKOVČAN:

Mati.

lad sem še bil. Rad sem poslušal povesti, vse tiste, ki jih je hranilo srce naše babice. In ona je znala tako lepo pripovedovati, kakor bi mi govorilo drugo bitje, nekje od nebes poslano.

Zrl sem ji naravnost v oči. Pri delu so ji bile oči stare, trudne, motne, a pri meni, ko sem zrl vanje, ko mi je pravila povest, so bile svetle ko moje, žive, mlade. V njih sem videl otroka, ki se pogovarja z menoj, a več ve in zna vse tako lepo razodeti.

Baš povest o materi in treh sinovih se mi je zdela najlepša:

Imela je mati tri sinove.

Starejši, najmočnejši je odšel služiti cesarju. Pa je zaklicala tromba, zavihrale so zastave, junaške čete so stopale v boj. Ljut je bil boj. V prvih vrstah se je boril on. Kot lev je naskakoval in podiral, da je sovražnik plah obstal. Pa je nekje od vrha gore zletela krogla, švignila po zraku in ga zadela. Omahnil je on, a drugi so planili še z večjim srdom na sovraže in jih potisnili nazaj.

Ko je najstarejši sin umiral, je bila njegova zadnja beseda: Mati!...

Srednji sin, drugi sin je odšel služiti v tujino. Odpeljalo ga je morje. Tam onstran ga je sprejelo šumno, velikansko mesto, nepregledno in neizmerno. Zazdelo se mu je podobno morju. In v tem mestu je stopil on v velikansko tvornico. Noč in dan so šumela ogromna kolesa, pre-gibali so se stroji-orjaki, dvigale in padale so železne tračnice, hreščale so žage, in peli cirkularji. Bila je to pesem strašna, ki je prešinjala srce,

ki je rezala v mozeg. A on je vztrajal na mestu, saj se je trudil za svojo mater.

In zgodilo se je, da ga je stroj pograbil z železnimi rokami, ga dvignil v zrak in prižel nase. Hipoma je napolnil ozračje pretresljiv vzklík, ki je preklical vso tisto strašno pesem. Poleg stroja je padlo telo v smrtnem trepetu. Priskočil je najbližji in ga dvignil na kolena.

Ko je drugi sin, srednji sin umiral, je jedva slišno izgovoril: Mati! ...

Prejela je mati poročilo o prvem sinu. Bridko, neutolažljivo je zaplakala. Pisala je pismo srednjemu sinu v tujino, naj se pazi, da ohrani svoje življenje sebi in materi, ki ga tako ljubi. Zaeno je prišla najmlajšega sina, ki je bil še skoro dete, ter ga dvignila k sebi. Poljubila ga je na lica in pritisnila na srce...

Drugo jesen je prejela žalostna mati poročilo o srednjem sinu. Težko je prečitala do konca. Vse vrste, s tresočo roko pisane, so bile nastlane s krvjo njenega sina. Izgubil je on mlado življenje daleč od nje, za katero se je trudil. Nikdar več ne vidi starejšega sina, svojega veselja, nikoli več ne zazre spet srednjega sina, svoje ljubezni. Ostal ji je edini up, mala iskra v bolesti polnem srcu, ostal ji je najmlajši sin...

A ni mogla preboleti mati težke usode. Legla je in na zimo umrla...

Ob zglavju ji je božal z drobno tresočo ročico najmlajši sin svetle lase in venomer ponavljal: O, mati, moja mati!...

Odnegli so mamico iz hiše — sinko je ostal čisto sam. Vse dneve, vse noči je preplakal in klical mamico, ljubo mamico. In zgodilo se je, da je mamica čula klice. V temni noči je tiho prišla skozi vrata, v dolgo belo haljo odeta, s svetlim obrazom in razpletenimi lasmi. Sedla je k sinku, dvignila rahlo njegovo glavo v svoje naročje, ga božala in se z njim pogovarjala.

Do zore je ostala pri njem. Udušila je jok v njegovem srcu, ugasnila vso žalost in vse solze. — — —

* * *

O, babica, še živi v mojem srcu ta povest in bo živela do zadnjega dne — saj je tako podobna povesti mojega življenja! —

Jaz nisem čul besed iz materinih ust, meni ni pela mati ob zibelki uspavanke, ni me tolažila, ni mi božala ličec, ni me pritiskala na srce... O, srečni vi, ki imate mater! Pritisnite se k njej, ovijte ji roke krog vratu, poljubite jo in povejte ji, kako jo neizmerno ljubite!

Meni pa je ona že v prvi mladosti umrla — in vse od takrat tožen kličem za njo...

A odgovora ni — le odmev, komaj slišen, plane od vsepovsod do mojega srca: Mati! — —

